

zwarte prijzen aan het 'rijke' deel te verkopen, wekten wel ergernis, maar zij moesten het op dat gebied wel heel bont maken voor zij bij de bevolking de naam kregen een 'echte zwarthandelaar' te zijn. Die waren er wèl – en niet zo weinigen.

Wij kunnen diezelfde onderscheiding op de sector van de zwarte groot-handel aanbrengen. Er zijn talrijke fabrikanten en groothandelaren geweest die goederen zwart verkocht hebben, misschien minder uit de lopende productie (deze werd door de rijksbureaus scherp gecontroleerd) dan uit oude voorraden. De betekenis van die oude voorraden onderstreepten wij al toen wij de sigaren- en textielwinkels behandelden. Zo was het over de gehele linie. Het bedrijfsleven beschikte op het moment waarop Nederland bezet werd, over 'normale' voorraden en het kan wel zijn dat die voorraden hier of daar zelfs groter waren dan normaal: de tweede wereldoorlog was ruim negen maanden tevoren uitgebroken, oorlog betekent schaarste, uit schaarste plegen prijsstijgingen voort te vloeien – in het bedrijfsleven, speciaal in de groothandel, was men er dus wellicht al toe overgegaan, grotere voorraden dan gebruikelijk aan te houden. In '40 kon de productie op de meeste sectoren tamelijk normaal voortgezet worden. Zeker, er werd door het publiek, voorzover het zulks betalen kon, in de eerste maanden van de bezetting meer gekocht dan tevoren maar er bleven toch op duizenden, wellicht tienduizenden punten in het bedrijfsleven voorraden goederen liggen. Het registreren van voorraden was als regel een van de eerste taken die door de rijksbureaus voor handel en nijverheid ondernomen werden: elk producerend bedrijf, elke groothandelaar moest dan zijn voorraden nauwkeurig opgeven. Is dat inderdaad geschied? Wij betwijfelen het. Waarschijnlijker achten wij het dat er talloze producenten en groothandelaren waren die een deel van hun voorraden (extra belangrijk wanneer het goederen van vooroorlogse kwaliteit betrof) achterhielden – *deze* voorraden waren het die samen met een deel van de lopende productie object werden van de zwarte groothandel.

Aan die zwarte groothandel is deelgenomen door overigens bonafide groothandelaren. Hun officiële winstmarges waren uitgesproken laag. Ook Pruijt constateert het: 'De rentabiliteit in de groothandel steekt ongunstig af bij die in de overige sectoren van het bedrijfsleven'¹ – des te groter moet de verleiding geweest zijn om er zwart iets bij te verdienen door partijen goederen tegen hogere dan de vastgestelde prijzen te verkopen, soms aan de kleinhandel, soms aan de tussenhandel. Die tussenhandel droeg een wezenlijk speculatief karakter: de zwarte tussenhandelaar kocht clandestien

¹ B. Pruijt: *Prijsbeheersingspolitiek*, p. 268.